

Мирончук Н.М. Розвиток дослідницьких здібностей студентів у навчальній діяльності як складова їх професійно-педагогічної компетентності / Мирончук Н.М. // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Розвиток дослідницьких здібностей обдарованих дітей та молоді», 11-12 травня 2011 р., м. Житомир. – Житомир: ЮД, 2011. – С. 242-246.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Мирончук Н.М.

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Аннотация. В статье определяется сущность, тематика, этапы и содержание научно-исследовательского поиска будущего педагога в рамках учебной дисциплины. Очерчены требования к личности педагога-исследователя.

Ключевые слова: исследовательская деятельность, научно-исследовательская деятельность, учебно-исследовательская деятельность, учебное исследование.

Annotation. The article deals essence, themes, stages and content scientific–research activity future teacher in study educational discipline. Requirements of personality teacher-researcher are described.

Key words: research activity, scientific–research activity, educational-research activity, educational research.

Підготовка майбутнього вчителя у вищій школі передбачає створення освітньо-виховного середовища, яке сприятиме формуванню фахівця, спроможного не лише виконувати свої професійні обов'язки, але й здатного до творчої праці, генерування, втілення власних ідей та задумів. Здійснення студентами дослідницької діяльності є важливою складовою їх професійного становлення, що сприяє розширенню у них світогляду, виявленню здібностей та обдарувань, виховує потребу самоосвіти.

Розвиток творчого потенціалу студентської молоді й залучення її до наукової діяльності завжди були одним із пріоритетних завдань вищої освіти, що підтверджено низкою державних документів у галузі освіти й виховання, зокрема Законами України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про наукову і науково-технічну діяльність”, Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті, у яких, зокрема, йдеться про органічне поєднання освіти і науки, що забезпечується інтенсифікацією наукових досліджень у вищих навчальних закладах, залученням до наукової діяльності обдарованої учнівської та студентської молоді з метою підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння й упровадження наукоємних та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

Організації дослідницької діяльності студентів вищих педагогічних закладів освіти присвячені роботи В. Андрущенка, В. Безпалька, Я. Болюбаша, І. Драча, Г. Кловак, О. Леонтєва, В. Оріхова, І. Шимко та ін.

В означеній статті поставлено за мету проаналізувати сутність та зміст дослідницької діяльності майбутніх педагогів під час вивчення навчальної дисципліни „Теорія і методика виховної роботи” й окреслити риси, яких набувають майбутні фахівці у процесі свого наукового пошуку.

Наукові дослідження – це джерело педагогічного пошуку, що сприяє збагаченню теорії та практики педагогічної науки, забезпечує глибоке розуміння суті педагогічних явищ й інноваційне розв'язання неординарних педагогічних завдань.

Науково-дослідницька робота – це діяльність наукового характеру, пов'язана з науковим пошуком, проведенням досліджень, експериментів з метою розширення наявних і отримання нових знань, перевірки наукових гіпотез, встановлення закономірностей, що проявляються в природі й суспільстві, наукових узагальнень, наукового обґрунтування проектів [1, с. 464].

Основними функціями дослідницької діяльності студентів є: удосконалення навчального процесу та відображення сучасних наукових досягнень у навчальній діяльності вищої школи; розвиток у майбутнього фахівця мислення, умінь спостерігати, аналізувати, навичок самостійної творчої роботи, розвиток інтересу до навчання, до науки загалом [2, с. 11].

Серед форм науково-дослідницької діяльності студентів у межах навчального процесу виокремлюють такі: написання рефератів з конкретної теми у процесі вивчення дисциплін фундаментальних, професійно-орієнтованих та соціально-гуманітарного циклу; підготовка курсових та дипломних робіт, пов'язаних із тематикою наукових досліджень випускових кафедр; виконання завдань з елементами наукового пошуку до практичних, семінарських занять; виконання дослідницьких завдань у період практики.

Для здійснення дослідницької діяльності педагог-дослідник, на думку В.І. Загвязинського, повинен володіти певними специфічними знаннями та вміннями, зокрема здібністю спостерігати, аналізувати, узагальнювати, виокремлювати головне, вміти за небагатьма ознаками передбачати розвиток явища, бачити альтернативу очевидному рішенню, поєднувати точний розрахунок із здогадкою [3].

Таким чином, можна стверджувати, що майбутній педагог повинен володіти сформованими дослідницькими вміннями – тобто вмінням спланувати і здійснити науковий пошук, розробити задум, логіку та програму дослідження, відібрати наукові методи та вміло їх застосувати, організувати та здійснити дослідницько-експериментальну роботу, обробити, проаналізувати отримані результати, зробити висновки й оформити це у вигляді наукового тексту.

Аналізуючи тлумачення сучасними дослідниками (О.О. Лебедєвим, В.Я. Сердобінцевим, В.І. Андрєєвим, С.П. Балашовою) понять „навчально-

дослідницька діяльність” та „науково-дослідницька діяльність” студентів, І.І. Драч [4, с.21-22] констатує, що перша відрізняється від другої мірою самостійності її виконання та рівнем новизни результатів – навчально-дослідницька діяльність розглядається як етап підготовки студентів до науково-дослідницької діяльності.

Так навчально-дослідницька діяльність забезпечує отримання студентами необхідних навичок творчої дослідницької діяльності й завершується самостійним розв’язанням задачі; передбачає оволодіння технологією творчості, знайомство з технікою експерименту, науковою літературою. Що ж до науково-дослідницької діяльності, то це вид діяльності, в якому проявляється творче дослідження теми; яка спрямована на отримання нового для науки результату.

Дослідницька діяльність студентів у процесі вивчення дисципліни „Теорія і методика виховної роботи” спрямована на отримання нових знань про педагогічну дійсність, пошук і розв’язання проблем виховного характеру, тобто передбачає взаємодію суб’єкта цієї діяльності з об’єктами оточуючої дійсності з метою виявлення проблеми та розробки плану здійснення дослідження, пошуку засобів розв’язання дослідницько-пізнавальних завдань та перевірки його результатів. При цьому викладач скеровує діяльність студентів таким чином, щоби вони були здатні осмислити проблему в цілому й оволоділи досвідом пошукової творчої діяльності, допомагає їм в організації самостійного пошуку.

Завдання викладача, який керує навчально-дослідницькою діяльністю студентів, полягає в наступному: визначення проблематики досліджень, надання допомоги студентам в оволодінні методами наукового дослідження та проведення експериментального вивчення практики, допомога в обробці результатів дослідження та формулюванні проблем; відбір та рецензування студентських статей і доповідей на семінари та наукові конференції.

Тематика завдань навчального дослідження повинна відповідати завданням навчальної дисципліни, тісно пов’язуватися з практичними потребами фаху та відображати реальні проблеми педагогічної дійсності. Серед таких, зокрема, професійна спрямованість старшокласників; читацькі інтереси школярів; вплив засобів масової інформації на особистість дитини; сформованість моральних якостей в учнів; взаємини підлітків з однолітками, дорослими; ставлення школяра до власного здоров’я; громадянська активність учнів; вивчення здібностей школярів та створення умов для їх розвитку тощо.

У технології здійснення навчального дослідження можна виокремити такі етапи: перший – етап пошуку інформації та аналізу проблеми; другий – етап проведення навчального дослідження; третій – узагальнення результатів навчально-дослідної роботи. Зміст роботи студента-дослідника на кожному з етапів подано у таблиці 1.

Таблиця 1

<i>Назва етапу</i>	<i>Зміст діяльності студента-дослідника</i>
Пошуку інформації та аналіз проблеми	<ul style="list-style-type: none"> - знайомство з інформаційними джерелами; - виявлення та формулювання можливої проблеми; - пошук та аналіз інформації щодо досліджуваної проблеми; - формулювання можливих гіпотез вирішення проблеми і вибір остаточного варіанту
Проведення навчального дослідження	<ul style="list-style-type: none"> - розробка плану навчального дослідження; - вибір методів, методик проведення навчального дослідження та їх практичне застосування; - обробка, аналіз та узагальнення отриманих результатів; - вибір способів, форм, методів засобів поліпшення отриманих результатів; - підготовка наукового повідомлення з досліджуваної проблеми
Узагальнення результатів навчально-дослідної роботи	<ul style="list-style-type: none"> - написання наукової статті, виступ на конференції; - публікація наукових матеріалів.

Шлях, подоланий майбутнім фахівцем у процесі вирішення виховної задачі, можна вважати творчим. Визначальною ознакою дослідницької діяльності студентів у межах навчальної дисципліни є наявність таких елементів, як практична методика дослідження, матеріал практичного вивчення проблеми, аналіз отриманих даних, висновки щодо досліджуваної проблеми.

Якісно новим рівнем організації наукової роботи студентів є впровадження наскрізної технології студентських наукових досліджень, який передбачає комплексний підхід кафедр до планування і проведення науково-дослідної роботи в рамках навчального процесу й поза ним [1, с. 405]. Наукові дослідження за тематикою досліджень у межах навчальної дисципліни дозволять студентам розширити межі наукового пошуку при написанні курсових, бакалаврських та магістерських робіт.

Таким чином, наукова діяльність студентів сприяє розвитку їх самостійності, креативності, аналітичного мислення, формує творчу особистість, забезпечує професійну спрямованість підготовки сучасного фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методологія наукової діяльності: навч. посібн. / Д.В. Чернілевський, О.Є. Антонова, Л.В. Барановська та ін. ; за ред. Д.В. Чернілевського. – 2-ге вид., доповн. – Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.

2. Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект) / О.М. Микитюк. – Харків: „ОВС”, 2003. – 272 с.
3. Загвязинский В.И. Учитель как исследователь / В.И. Загвязинский. – М.: Знание, 1980. – 96 с.
4. Драч І.І. Організація наукової діяльності студентів у вищих навчальних закладах // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. / Кол. авторів. – К.: Ін-т інновац. технол. і змісту освіти, 2007. – Випуск 47. – С.20-23.